

ULOGA REGULATIVE U PREDSTOJEĆOJ REFORMI POŠTANSKE INDUSTRIJE

Olja Jovičić
Javno preduzeće "Pošta Srbije",
bali@ptt.rs

Sadržaj: *Postoji rastuća i prepoznatljiva potreba za novom regulativom izgrađenoj na naprednim biznis modelima koji će biti u stanju da iziđu u susret legitimnim zahtevima vlada, regulatornih agencija i operatora, nudeći najbolji zakonodavni okvir za razvoj sigurnih i bezbednih komunikacija i trgovine na korist svih stejkholdera u poštanskom sektoru, kao i svih građana. Ekomerc predstavlja visoko inovativno i ubrzano rastuće tržište i obezbeđuje mogućnosti za razvoj biznisa poštanskih operatora koji će investirati u infrastrukturu i nove biznis solucije kroz razvoj novih digitalnih kompetencija, gde će nova regulativa imati ulogu pokretača razvoja inovativnih rešenja, pomažući na taj način buduće oblikovanje novog komunikacionog okruženja.*

Ključne reči: *regulativa, regulatorna agencija, operator, komunikacija, trgovina, inovativna rešenja, komunikaciono okruženje*

1. Uvod

Nagli razvoj u oblasti informacionih tehnologija i elektronskih servisa je u osnovi oblikovao poštanski sektor u poslednjih 20 godina. Ekonomska i socijalna uloga poštanskih usluga se brzo i temeljno menja tokom poslednje dve decenije. U najvećem broju industrijskih zemalja, papirne komunikacije su u opadanju, dok je potražnja za uslugama dostave paketa u stalnom porastu u skladu sa stalnim razvojem e-trgovine, novim proizvodnim tehnologijama i promenama u globalnom lancu snabdevanja. Za poštanski sektor u celini, centar gravitacije je dramatično pomeren od pisama i dokumenata na pakete. Organizaciona paradigma je neumoljivo preseljena iz nacionalnih, poštanska uprava u državnom vlasništvu koje pružaju osnovne usluge dostave pošiljaka potrebne društvu, u sistem zavisnih lokalnih i regionalnih kompanija koje istovremeno konkurišu jedne drugima i sarađuju jedne sa drugima.

Prva Poštanska Direktiva nastala je krajem devedesetih godina, odražavajući ciljeve i zahteve poštanskog sektora u 12 država članica Evropske unije koje su postojale u ranim 1990-im. Iako su reforme sprovedene tokom ovog perioda pozitivno uticale na razvoj tržišta poštanskih usluga, evidentno je da mnoge pretpostavke iz nekadašnjih Direktiva, zahtevaju ozbiljno preispitivanje naročito u svetlu brzog razvoja poštanskih tržišta i proširenja tadašnje EU od 12 na 28 članica. Pored toga, postoje znaci da se poštanski sektor u EU neprestano menja i da će do 2035. godine biti znatno drugačiji nego danas. Ova tranzicija je započela 1990 i verovatno će trajati još neko vreme, ipak, poštanski sektor se toliko promenio od 1997. godine, kada je usvojena Prva direktiva, da

je vreme za kreatore politike da ponovo razmisle o bazičnoj arhitekturi poštanske regulative u EU.

U svetlu budućih reformi poštanskog sektora u Evropskoj uniji neophodno je da EU modernizuje svoju politiku u oblasti razvoja poštanskih usluga i definisanja regulatornog okvira za dalji razvoj tržišta poštanskih usluga.

2. Značaj poštanskog sektora i politika razvoja

2.1 Značaj poštanskog sektora

Poštanski sektor se nalazi u odličnoj strateškoj poziciji iz razloga što sektorska globalna povezanost i pristup internetu otvaraju nova tržišta koja vladama država članica mogu da pruže prilike, u smislu uključivanja ruralnih sredina i stvaranje prilika za razvoj ekonomije i trgovine.

Poštanske usluge imaju ključnu ulogu na dinamičnom i efektivnom jedinstvenom tržištu EU i od ključne su važnosti kako za građane, tako i za razvoj biznisa i privrede. Evropska komisija konstantno radi na poboljšanju pristupa poštanskim uslugama i kvalitetu dostave sa ciljem konačnog zaokruženja jedinstvenog tržišta poštanskih usluga EU koje će neometano funkcionisati. Značaj sektora i njegova snaga se ogledaju kako u ekonomiji obima poštanskog sektora, tako i u broju zaposlenih.

- **EU ekonomija** - EU poštanski sektor generiše €91 milijardu (€91 billion) ili 0.72% domaćeg bruto proizvoda pisma kojih ima 82 milijarde (82 billion), generišu €44 milijarde (€44 billion) što je 0.34 % bruto domaćeg proizvoda
- **E-commerce** – segment paketa raste progresivno i igra vitalnu ulogu u razvoju ekomerca. Preko 6,4 milijarde (82 billion), paketa je otpremljeno 2011. godine
- **Zaposlenost** - 1.2 miliona ljudi je zaposleno od strane javnih poštanskih operatera u EU

2.2 Ciljevi politike Evropske komisije

Poštanski sektor se liberalizovao postepeno u skladu sa proklamovanom politikom EU o postepenoj i kontrolisanoj liberalizaciji. Glavni ciljevi poštanske politike EU su:

- Zaokružiti jedinstveno tržište poštanskih usluga,
- Obezbediti visok nivo kvaliteta univerzalne poštanske usluge za građane i privredu po pristupačnim cenama,
- Poboljšati kvalitet usluga, npr. vreme dostave, bolji pristup i sl.,
- Obezbediti pravilnu primenu regulative EU i predlagati neophodne promene u cilju realizacije postavljenih ciljeva.

Novi modeli lanaca dostave za pošiljke e komerca utiće u određenim segmentima na kreiranje osnova politike kao što su:

- **Kohezija:** putem odlično organizovane dostave paketa na celoj teritoriji Evrope obezbediti pogodnosti od e komerca za građane i kompanije,
- **Zaposlenje:** obezbediti dobre uslove za zapošljavanje u sektoru dostave, koji stalno posluje pod pritiskom smanjenja troškova i povećanja rentabilnosti.
- **Inovacija:** promovisati široko primenljive informacione tehnologije u sistemu dostave, usklađene sa socijalnim okruženjem

- **Okruženje:** promovisati održivi razvoj i optimalnu logistiku dostave u cilju uštede energije i dodatnog smanjenja troškova.
- **Konkurentnost Evropske industrije:** promovisati investicije u Evropsku dostavnu mrežu baziranu na snazi Evropske industrije.

Cilj Evropske politike jeste da zaokruži jedinstveno tržište poštanskih usluga i da osigura da svim građanima na celoj teritoriji EU budu dostupne efikasne, pouzdane i kvalitetne poštanske usluge po pristupačnim cenama. Važnost poštanskih usluga za ekonomski razvoj, socijalno blagostanje i koheziju unutar EU stavljaju ih u fokus deovanja Komisije EU.

Evropska komisija posebnu pažnju poklanja sledećem:

- Obezbediti fer uslove za razvoj konkurencije;
- Pospešivati prilagođavanje poštanskog sektora ubrzanom tehnološkom progresu i promenama u ponudi;
- Obezbediti da potrebe korisnika, interesi zaposlenih i opšti značaj poštanskog sektora za ekonomsku, socijalnu i kulturnu koheziju budu uzeti u obzir pri regulisanju sektora;
- Koordinirati politiku razvoja poštanskog sektora sa drugim politikama EU ;
- Prilagoditi pristup međunarodnom poštanskom saobraćaju u skladu sa postavljenim ciljevima.

Poštanske usluge dostave dokumenata i paketa koje pružaju privatne kompanije ili javni poštanski operatori i dalje imaju centralnu ulogu u razvoju efikasnog i dinamičnog jedinstvenog tržišta poštanskih usluga. Međutim, uloga poštanskih usluga se menja iz osnova. Potražnja za distribucijom pisama, novina, časopisa, reklama i drugih dokumenata se smanjuje zbog porasta naprednih elektronskih komunikacija. Istovremeno, potražnja za uslugama dostave paketa je u porastu zbog razvoja e-trgovine i drugih poslovnih trendova koje zavise od novih elektronskih tehnologija.

3. Pravni i regulatorni okvir

Usaglašavanje nacionalnih zakonodavnih pravila sa regulatornim okvirom EU, države članice EU trebalo bi da iskoriste kao priliku za modernizaciju postojeće poštanske regulative i poslovnog okruženja u cilju postavljanja temelja za ispunjavanje zahteva liberalizovanog, odnosno dinamičnog tržišta

Direktive, uredbe i odluke su tri najznačajnija instrumenata sekundarnog zakonodavstva koje se primenjuje u pravnom sistemu EU. Direktive su pravno obavezujuće, ali samo u odnosu na ciljeve koji su definisani u direktivi. Glavni ciljevi definisani poštanskim direktivama su:

- stvaranje jedinstvenog tržišta poštanskih usluga na nivou EU,
- ukidanje garantovanih monopolskih prava javnom poštanskom operatoru
- osiguranje i konkurentnosti poštanskih usluga,
- obezbeđene poboljšanje univerzalne poštanske usluge svim korisnicima u EU
- primena regulatornog okvira u uslovima liberalizovanog tržišta,
- osiguranje efikasnih, pouzdanih i kvalitetnih poštanskih usluga svim korisnicima usluga u državama članicama EU po pristupačnim cenama.

Od 1. maja 2013. godine, svih 28 država članica EU su usvojile zakone po kojima su u obavezi da inkorporiraju Treću evropsku direktivu o razvoju tržišta poštanskih usluga u svoja nacionalna zakonodavstva. U nekim državama članicama, vlasnički interes vlade u javnom poštanskom operatoru može uticati na kreiranje politike razvoja sektora, kao i regulatornog okvira, kao npr. slučaj Kipra gde funkcije vlade, tj. ministarstva, regulatora i operatora nisu jasno razgraničene.

Nezavisnost Nacionalnog regulatornog tela (NRA) je uvek bio glavni zahtev Direktiva EU o poštanskim. Potrebno je da države učine više kako bi se osiguralo da Regulatorne odluke NRA i donošenje političkih odluka Vlade ne budu uslovljene učešćem države u vlasništvu javnog poštanskog operatora, uvek označenog kao "univerzalni servis provajder" (USP).

3.1 Buduće definisanje i regulisanje univerzalne poštanske usluge

U 1997. godini, originalna, tj. prva Direktiva o razvoju tržišta poštanskih usluga, ustanovila je minimum uslova za razvoj univerzalne poštanske usluge u tom vremenu. Ekonomska istraživanja osnova Direktive odražavaju stanje tržišta poštanskih usluga u EU-12 država članica 1988. godine, kada je prosečna godišnja količina poštanskih pošiljaka po glavi stanovnika iznosila 243. Od 1997. godine EU je proširena za 13 novih država članica u kojoj je potražnja za poštanskim uslugama na nivou jedne petine u odnosu na EU-12 država članica iz 1988. godine. Evidentno je da u svim državama članicama količine pismonosnih pošiljaka padaju. Eklatantan primer predstavlja pošta Danske, koja je 2012. godine imala samo oko jedne četvrtine pismonosnih pošiljaka u odnosu na 1988. godinu.

Zahtevanje od država članica da garantuju nivo pružanja univerzalne poštanske usluge koji se smatra esencijalnim u 1997 godini, nosio je rizik od prekomernog investiranja u poštanske usluge. Države članice će svoje poslovanje sve više bazirati na novim komunikacionim tehnologijama i biće im potreban veći manevarski prostor i fleksibilnost pri definisanju opsega univerzalne poštanske usluge. Ova fleksibilnost najjednostavnije će se postići definisanjem opštih principa funkcionisanja univerzalne poštanske usluge koje države članice moraju primeniti u skladu sa ekonomskim i drugim specifičnim okolnostima u svojim nacionalnim državama. Regulisanje cena i nivoa kvaliteta univerzalne usluge mora biti ograničeno tamo gde efikasna konkurencija i tržišne sile obezbeđuju kvalitet univerzalne usluge.

Treća poštanska direktiva je dodala mogućnost da država članica može da obezbedi univerzalnu poštansku uslugu oslanjajući se na "tržišne snage". To je generalno u komercijalnom interesu provadera univerzalne usluge da obezbedi osnovni nivo univerzalnog servisa za sve, ili skoro sve, na celoj nacionalnoj teritoriji, jer nacionalni interes jeste upravo to što najveći broj korisnika zahteva.. Tamo gde nacionalno regulatono telo razumno može da se osloni na tržišne snage kako bi se osigurala obaveza pružanja univerzalnih usluga, nepotrebno jhe da regulatorno telo reguliše nivo cena i standard kvaliteta.što je nepotrebno i ometa da reguliše cene i kvalitet usluga poštanskih operatora.

Obaveze država članica da regulišu cene i kvalitet usluga univerzalnog servisa treba da bude ograničena na usluge koje se pružaju u uslovima tržišne dominacije. Ako su cene i usluge kontrolisane od strane efikasne konkurencije i zadovoljavaju i premašuju osnovne zahteve univerzalne poštanske usluge, onda nema potrebe za NRA interveniši e na taj način dezavuiše izbor korisnka. Čak i za tržišta dominantnih proizvoda,

NRA bi trebalo da razmotri 'Light-handed' ex post regulisanje cena i kvaliteta usluga gde se razumno može osloniti na tržišne snage (tj komercijalni lični interes provajdera univerzalne usluge) za održavanje dobrog kvaliteta usluga. S druge strane, neophodno je da NRA ima odgovarajuća ovlašćenja, resurse i instrumente za primenu ex ante regulative kada je to neophodno.

Standard EU za univerzalnu poštansku uslugu treba da sledi evoluciju poštanskog tržišta i procese proširenja od 1997 do danas.

Imenovanje ovlašćenog poštanskog operatora treba da je ograničeno na specifične uslove u kojima je to imenovanje objektivno i proporcionalno. Ako dva poštanski operatora pružaju slične usluge u konkurenciji jedan sa drugima a samo jedan poštanski operator je dužan da obezbedi uslugu kao univerzalnu poštansku uslugu, onda po zakonu ova dva operatora mogu uživati različit pravni status. Posledice ove razlike su duboke. Ako dva takmičara imaju različit pravni status, onda oni mogu biti nejednako tretirani prilikom primene zakona. U takvim okolnostima, još uvek nema potpunog otvaranje tržišta.

Ako imenovanje ovlašćenog poštanskog operatora kao operatora univerzalne poštanske usluge izuzima operatora iz primene zakona, dovodi se u pitanje intencija i svrha Direktive. Menovanje ovlašćenog operatora se koristi proporcionalno i što ređe moguće. U praksi, međutim, sa izuzetkom Nemačke, države članice ne primenjuju ovaj princip pri inkorporiranju direktive u svoja nacionalna zakonodavstva. Postoje mišljenja da u budućnosti, kreatori politike treba da razmotre mogućnost eksplicitnog zahteva da se obezbedi imenovanje ovlašćenog operatora samo kada postoji opravdani rizik da nijedan poštanski operator ne može obezbediti određeni deo univerzalnog servisa.

U vreme krupnih transformacija u sektoru, Svetski poštanski savez takođe želi da zadrži ulogu jedinstvenog globalnog foruma za sve ključne igrače u poštanskom sektoru, preko kojeg će se vršiti razmena ideja i primera najbolje prakse u cilju razvoja i unapređenja regulatornog okvira i stvaranja stabilne osnove za pružanje univerzalne poštanske usluge i definisanja uslova pristupa univerzalnoj poštanskoj usluzi.

3.2 Regulisanje poštanskih usluga van opsega univerzale poštanske usluge

Prema važećoj Direktivi o poštanskim uslugama, glavni regulatorni alati regulatornih agencija su ograničeni na obezbeđivanje i kontrolu univerzalne poštanske usluge. Mnoge države članice smanjuju obim univerzalne usluge, što je trend koji će se verovatno nastaviti. Sužavanje obima univerzalnog servisa pretpostavlja da neke poštanske usluge poput skupne pošte i direktne pošte koje su bile regulisane kao usluge iz domena univerzalne sada ostati neregulisane, iako je provajder univerzalne usluge zadržao dominantnu poziciju na tržištu poštanskih usluga koju je stekao zahvaljujući ekskluzivnom pravu obavljanja poštanskih usluga iz domena rezervisanog servisa USP i korisnik rezervisano područje.

Odredbe Direktive o poštanskim uslugama koje štite fer konkurenciju u oblasti univerzalnog servisa treba da se primenjuju na tržištu dominantna poštanskih usluga izvan opsega univerzalnog servisa. Ove odredbe obuhvataju: nediskriminatorski pristup poštanskoj infrastrukturi, tj. mreži provajdera univerzalnog servisa, kontrolu obračuna troškova itd. Prema važećoj Direktivi, čl. 22. predviđa mogućnost da nacionalna regulatorna tela primene pravila konkurencije kako na usluge univerzalnog servisa tako i na usluge van domena univerzalnog servisa, mada najveći broj država ovo ne podržava u praksi.

3.3 Savremeni institucionalni okvir za razvoj prekograničnih poštanskih usluga

Institucije EU treba da preuzmu veću ulogu u kontroli prekograničnih poštanskih usluga. Prilikom regulisanja tržišta prekograničnih poštanskih usluga, pojedinačne mere regulatornih agencija, pa čak i kreatora politike u nacionalnim ministarstvima, nisu u

mogućnosti da delujući sami osiguraju potpunu implementaciju prava EU. U cilju pune implementacije savremenog pravnog okvira za razvoj prekograničnih poštanskih usluga, institucije EU moraju biti spremne da preuzmu veću ulogu u sprovođenju zakona EU i koordinaciji politika i strategija u oblasti razvoja poštanskih usluga, država članica.

Evropska komisija treba da pojasni svoj stav vezano za primenu pravila konkurencije Evropske unije na prekogranične poštanske usluge.

"Obaveštenje o primeni pravila o konkurenciji u poštanskom sektoru" iz 1998. godine, utvrđuje principe koje će Komisija pratiti u primeni pravila konkurencije na poštanski sektor. Obaveštenje nije revidirano iako je Poštanska direktiva dva puta proširena i pored toga što su i Komisija i Evropski sudovi primenjivali pravila konkurencije na različitim slučajevima vezanim za prekogranične usluge. U oblasti prekograničnih poštanskih usluga, postoji širok spektar pitanja vezanih za primenu pravila konkurencije koja se mogu razjasniti novom odlukom, tj. obaveštenjem Komisije. Regulativa Svetskog poštanskog saveza, koja se odnosi na pitanja terminalnih troškova, remejlinga, exteritorijalnih izmeničnih pošta, nije u skladu sa pravilima EU o konkurenciji, što ostavlja ozbiljnu dilemu vezanu za obavezu primene ovih odredaba i nivoa njihove primene. Odredbe Poštanske direktive koje zahtevaju troškovno orijentisane, nediskriminatorske i transparentne terminalne troškove za prekograničnu poštansku trgovinu unutar EU se ne poštuju i očigledno su neprimenljive. Potrebno je zajedničko i koordinisano delovanje država članica, i široka podrška Svetskom poštanskom savezu koji podržava i promovise dalji razvoj prekogranične elektronske trgovine. Evropska komisija takođe treba mnogo aktivnije da uzme učešće u svim aktivnostima za podršku prekograničnoj e-trgovini.

Komisija EU treba da se fokusira na nekoliko pitanja od posebnog značaja za poštanski sektor EU, a to su: (1) usklađivanje terminalnih troškova za male pakete sa domaćim cenama; (2) više tržišno orijentisan pravni okvir; i (3) pojednostavljen i globalno jedinstven carinski režim za e-commerce pakete male vrednosti.

Komisija bi trebalo da iskoristi tekuće trgovinske pregovore da iznađe liberalni pravni okvir za razvoj prekograničnih poštanskih usluga koje u potpunosti odražavaju principe poštanske Direktive, pravila konkurencije EU, i Modernizovanog carinskog zakona. U cilju omogućavanja nastavka tržišne utakmice Evropske unije na globalnom tržištu, neophodno je da carinske službe raspolazu sa savremenim sistemom informacionih tehnologija koji će omogućiti elektronsku razmenu podataka sa drugim institucijama u trgovini, baziranim na zajedničkom korišćenju novih tehnologija. U cilju poboljšanja interoperabilnosti između automatizovanih carinskih sistema država članica, Evropski Savet i Evropski Parlament su usvojili Odluku o bezpapirnom okruženju za carinu i trgovinu, "Decision on a paperless environment for customs and trade".

Imajući u vidu zastoj u pregovorima Svetske trgovinske organizacije iz Doha runde, EU i SAD ulaze dva seta trgovinskih pregovora sa inicijativom za liberalizaciju trgovine poštanskih usluga, od kojih se prvi odnosi na Transatlantsko partnerstvo u trgovini i investicijama (TTIP), koji podrazumeva liberalizaciju bilateralne trgovine između EU i SAD, dok se drugi odnosi na Sporazum o trgovini u uslugama (Tisa) gde pregovori uključuju EU i 47 stranih zemalja koje predstavljaju 70 odsto svetske trgovine uslugama. Sličnosti zakonodavstava, ekonomskih interesa i poštanskih tržišta između EU i SAD ukazuju na mogućnost značajne saradnje. Stoga se čini da EU treba da istraži potencijal za dalju liberalizaciju prekograničnih poštanskih usluga u kontekstu TTIP i Tise pregovora, posebno u oblastima koje se tiču usluga dostave paketa i e-trgovine.

U kontekstu rastućih globalnih i integrisanih tržišta, Svetski poštanski savez je prepoznao sve veću potrebu za koherentnim i relevantnim međunarodnim propisima u oblasti međunarodne prekogranične trgovine i finansijskih usluga, tako da je posle dužeg perioda rada na različitim predlozima, na Kongresu u Dohi 2012. godine, usvojeno niz

rezolucija: Rezolucija C 11 o pospešivanju trgovine za mikro, mala i srednja preduzeća, Rezolucija C31 o razvoju e-komercia, Rezolucija C23 razvoju usluga e-komercia kroz redizajniranje paketa male mase i Rezolucija C34 o neregistrovanim malim paketima do 2 kg koji sadrže pošiljke e-komercia, kao i Rezolucija C77 o elektronskim poštanskim uslugama.

Neophodan je integrativni pristup u izgradnji neophodnih kapaciteta u cilju osiguranja održivosti pružanja usluga e-komercia i podsticanja razvoja duž celokupne trodimenzionalne poštanske mreže, fizičke, elektronske i finansijske. Od izuzetnog je značaja da se razmotri definisanje multilateralnog pravnog i operativnog okvira koji omogućavaju koordiniranje aktivnosti poštanske mreže i upravljanja prekograničnom trgovinom, kao i da definišu zahteve i procese za poštanske operatore da obezbede integrisanje dimenzije plaćanja i finansijsko posredovanje između malih i srednjih preduzeća i poreskih organa u zemlji izvoza.

3.4 Rešavanje potencijalnih ograničenja razvoja konkurencije

Neuspeh u implementaciji pravila da se porez na dodatu vrednost (PDV) na nediskriminatorski način primenjuje na sve poštanske operatore koji pružaju komercijalne poštanske usluge, predstavlja veliku prepreku za postizanje punog otvaranja tržišta. Komisija preporučuje državama članicama da ukinu izuzeća od plaćanja PDV za poštanske usluge, ili, u najmanju ruku, da se revidira izuzetci kako bi se eliminisala nejednaka primena pravila na konkurentne poštanske operatore. U skladu sa principima Direktive o poštanskim uslugama i Modernizovanog Carinskog zakona, EU treba da primeni carinske propise na nediskriminatorski način na sve prekogranične operatore.

Cilj Direktive o poštanskim uslugama o punom otvaranju tržišta, implicira konkurentsku neutralnost u primeni carinskog zakona. EU je već prihvatila nediskriminatorski pristup prema primeni carinskog zakona. Iz ove perspektive, predlažemo da se jednaka primena zakona uvodi u fazama, počevši od razmene ekspres pošiljaka i potom paketa, između EU i industrijski razvijenih država. Paketi i mali paketi su važniji za e-commerce nego pisma i dokumenta, tako da se očekuje da javni poštanski operatori u industrijski razvijenim zemljama ispune zahteve vezane za obavezu razmene elektronskih podataka sa carinskim organima zemalja odredišta.

Iako Poštanska direktiva dozvoljava državama članicama da uvedu autorizacije za poštanske operatore, nije dovoljno jasno u kojoj meri uslovi koji se odnose na "kvalitet, dostupnost, performanse" mogu biti vezani za takva ovlašćenja.

3.5 Uskladenost i statistički transparentnost

Evropska Komisija i Grupa za poštansku regulativu Asocijacije evropskih regulatora bi trebalo da zajednički definišu standarde za prikupljanje osnovnih podataka o tržištu, od strane svih poštanskih operatora.

Iako Treća poštanska direktiva obavezuje poštanske operatore da obezbede statističke podatke regulatornim agencijama, nije izričito obavezala nacionalne regulatorne agencije za prikupljanje podataka, niti za omogućavanje komparacije podataka prikupljenih iz različitih država članica. Redovno prikupljanje standardizovanih podataka je neophodno, kako bi se ustanovilo koje strategije funkcionišu, a koje ne funkcionišu. Politički izazovi nastali usled brzog rasta elektronske trgovine i tržišta dostave paketa, neosporno govore u prilog neophodnosti potrebe za tačnim podacima. Potrebno je zajednički razvijati Standardne kategorije podataka od strane komisije i evropskih regulatora Grupe za poštanske usluge.

Uloga poštanskog sektora na tržištu rada, zapošljavanja i uslovima u poštanskom sektoru se značajno promenila sa reformom poštanskog sektora. Da bi se omogućilo efikasnije

praćenje kretanja zaposlenosti u poštanskom sektoru, nacionalni regulator treba da prikupi relevantne statističke podatke o zapošljavanju od svih poštanskih operatera.

4. Internet tehnologije i nova digitalna ekonomija

Internet tehnologije su potpuno otvorile vrata konceptu digitalne ekonomije time što su omogućile kreiranje inovativnih poslovnih pristupa u domenu prodaje, kupovine i internom kreiranju poslovnih procesa. Usmerenost savremenog poslovanja organizacija ka globalnom tržištu podrazumeva integrisanost informacionih i komunikacionih tehnologija, kojima se obezbeđuje protok podataka bez prostornih ograničenja. Menjajući koncepciju poslovanja, nove tehnologije integrišu i skup promena u odnosu na okruženje ali istovremeno i unutar same organizacije. U strukturi tržišta, informacija dobija mesto nezaobilaznog elementa, pored proizvoda, usluga i novca. Domen promena zahvata i pristup menadžmenta koji se značajno menja razvojem globalne računarske mreže jer služi kao podrška u realizaciji uobičajnih dnevnih zadataka, ali istovremeno pomaže prilikom donošenja strateških odluka organizacije, odražavajući se na uspešnost organizacije u poslovnom okruženju. Sve zahtevniji korisnici i jača konkurencija utiču na razvoj novih mogućnosti i promene u domenu poslovnih procesa. U sticanju tržišnih prednosti, primena i korišćenje elektronskih sredstava kao virtuelnih kanala, i u poslovanju se pokazalo kao isplativ i efikasan način razmene proizvoda i usluga. Uspešnost organizacije se zasniva na sposobnosti definisanja strategije i ciljeva, kojima će se obezbediti prilagođavanje tržišnim zahtevima i primeni novih tehnologija i softverskih rešenja, uz primenu odgovarajućih alata za merenje postignutih rezultata u svim fazama pojedinačnih aktivnosti. Elektronska revolucija se prepoznaje i deluje u širokom ekonomskom kontekstu, obuhvatajući interne procese i poslovanje organizacije, sve modalitete elektronske trgovine, potrošačke preferencije, ali treba imati u vidu da obuhvata i tržišno okruženje koje utiče na ukupne uslove aktivnosti neke organizacije.

Uključivanje u nove ekonomske tokove podržane informacionim tehnologijama podrazumeva i novi pristup u dizajniranju poslovnih modela. Internet tehnologija obezbeđuje univerzalnu platformu za prodaju i kupovinu proizvoda i za vođenje važnih poslovnih procesa unutar kompanija. Ova tehnologija je podstakla razvoj novih načina organizovanja i upravljanja koje su transformisale poslovanje i upotrebu informacionih tehnologija u svakodnevnom životu. Osim što donosi višestruke prednosti i mogućnosti, elektronsko poslovanje i elektronska trgovina stvorile su novi kompleks izazova za menadžment.

4.1 Digitalna agenda 2010-2020 za Evropu

Digitalna agenda 2010-2020 za Evropu (A Digital Agenda 2010-2020 for Europe) pokrenuta je u maju 2010. godine i jedna je od sedam vodećih inicijativa iz okvira Strategije Evrope 2020. Njena svrha je da definiše ključnu ulogu informaciono-komunikacionih tehnologija u realizaciji planova razvoja EU do 2020.godine. Uticaj informaciono-komunikacionih tehnologija na društvo je značajan, jer, npr. dnevno više od 250 miliona Evropljana koristi internet, a gotovo svi Evropljani poseduju mobilne telefone. IKT sektor učestvuje sa 5% u evropskom bruto domaćem proizvodu sa tržišnom vrednošću od 660 milijardi eura godišnje, s tim da mnogo više doprinosi ukupnom rastu produktivnosti, tj. 20% dolazi direktno iz IKT sektora i 30% od IKT investicija. Evropska komisija je identifikovala sedam najznačajnijih prepreka na čijem je otklanjanju potrebno raditi: fragmentirana digitalna tržišta, nedostatak interoperabilnosti, porast internetskog kriminala i rizik od niskog poverenja u mreže, nedostatak investicija u mreže, nedovoljna istraživanja i inovacije, nedostatak digitalne pismenosti i veština, te propuštene prilike u bavljenju društvenim izazovima. Evropska komisija će pratiti i pojavu novih prepreka i shodno tome reagovati. Činjenica je da 30% Evropljana nikada nisu koristili internet. Takođe, u Evropskoj uniji

potrošnja na istraživanje i K&T iznosi samo 40% od nivoa u Sjedinjenim Američkim Državama, tj. 37 milijardi EUR naspram 88 milijardi EUR u 2007. godini. Ove prepreke ukazuju na to da EU u ovoj oblasti zaostaje za svojim industrijskim partnerima, kao što su SAD, Japani Južna Koreja.

5. Zaključak

Globalna ekonomija ubrzano prerasta u digitalnu. Informacione i komunikacione tehnologije nisu više specifičan sektor, već koren nastanka sistema nove inovativne moderne ekonomije. Internet i digitalne tehnologije transformišu način na koji živimo naše živote, radimo i komuniciramo i postale su integrisane u sve pore ekonomije i društva.

Ove promene se na Evropskom prostoru dešavaju brzo i donose ogromne šanse za inovacije, rast i nove poslove. Takođe, predstavljaju izazov za različite politike iz javnog sektora koje zahtevaju koordiniranu akciju EU. Sve države članice se bore sa sličnim problemima na nacionalnoj bazi, koja je ograničena i ne pruža dovoljno mogućnosti da se iskoriste sve šanse i potencijali ove transformacione promene. Evropski nivo nudi pravi odgovor kroz kreiranje odgovarajućeg zakonodavnog okvira i zato je Evropska komisija za jedan od svojih ključnih prioriteta postavila kreiranje jedinstvenog digitalnog tržišta. Ustanovljava se nova Radna grupa sastavljena od članova Tela Evropskih regulatora za elektronske komunikacije, Body of European Regulators for Electronic Communications (BEREC) i Grupe Evropskih regulatora za poštanske usluge, European Regulators Group for Postal Services (ERGP), sa zadatkom da izradi predlog Evropskoj komisiji u vezi interventnih mera koji se odnose na kontrolu prekograničnog paketskog saobraćaja, naročito u pogledu transparentnosti cena, kao i svih drugih pitanja vezanih za poboljšanje ovih usluga u skladu sa zahtevima korisnika.

Poslednjih nekoliko godina prakse samoregulacije, opredelilo je nacionalne javne poštanske operatore širom Evrope da odgovore izazovima sveprisutne digitalizacije ekonomije. Oni su udružili snage u okviru opšte široko prihvaćene inicijative poštanske industrije Evrope, obavezujući se na primenu konkretnih mera u cilju budućeg poboljšanja prekogranične paketske dostave u skladu sa Zelenom knjigom Evropske Komisije o dostavi paketa. Danas, korisnici i mala i srednja preduzeća već ostvaruju prednosti vezane za poboljšanja koja su nastala na ovom polju, koja se odnose na poboljšanje korisničkih servisa u načinu dostave, sistemu praćenja pošiljaka, mogućnostima vraćanja paketa, načinu plaćanja i sl. Jedinstveno digitalno tržište je ono u kome je osigurano slobodno kretanje roba, ljudi, usluga i kapitala i gde pojedinci i biznisi mogu pristupati i upražnjavati on line aktivnosti u uslovima fer konkurencije i visoke zaštite podataka, nezavisno od njihove nacionalnosti ili mesta boravka. Realizacija jedinstvenog digitalnog tržišta će osigurati Evropi poziciju svetskog lidera digitalne ekonomije koja će omogućiti evropskim kompanijama globalni rast.

Evropa ima sve pretpostavke da bude jak lider na ovom tržištu ukoliko kroz odgovarajući zakonodavni okvir obezbedi potpunu harmonizaciju pravila za prodaju roba, usluga i digitalnog sadržaja kroz primenu opšteg principa: "Jedinstvena pravila za jedinstveno Evropsko tržište, tj. Single rule for single European market".

Ovakva platforma Evropske komisije je pomogla poštanskim operatorima da ispune svoje obaveze koje se tiču kvaliteta poštanskih, kurirskih i elektronskih usluga i pojasnila situaciju iz ugla zakonske regulative. To se naročito odnosi na situaciju kada je obim predloženih trgovinskih koncesija koje bi zemlje Evropske unije trebalo da sprovedu u ovom sektoru, takav da će i operatori koji ne pripadaju EU praktično imati koristi od istog tržišnog pristupa i uslova nacionalnog tretmana kao i operatori članovi EU. U meri u kojoj operatori koji nisu članovi EU budu uživali garancije koje pruža Evropska unija u pogledu zakonske regulative, u toj meri bi njihove zemlje članice Svetske trgovinske organizacije, trebalo da se obavežu na pružanje ekvivalentnog nivoa u domenu zakonske regulative za zemlje članice

Evropske unije i za druge poštanske i kurirske operatore trećeg sveta, koji posluju na njihovom tržištu. Delovanje operatora na tržištu EU mora biti u skladu sa Zakonom o konkurenciji Evropske Unije, što zemlje u postupku pridruživanja EU treba da imaju u vidu prilikom definisanja regulatornog okvira za obavljanje poštanskih usluga.

Poštanski sistem predstavlja vitalni deo infrastrukture društva kao osnove za razvoj privrednih, kulturnih i socijalnih aktivnosti, kao i osnove za razvoj finansijskih usluga. Usled sve većih zahteva korisnika i sve većeg broja privatnih operatora zainteresovanih za učešće na tržištu poštanskih usluga, vlade država članica Svetskog poštanskog saveza i Evropske unije, suočene su sa izazovom hitnog odgovora na ove zahteve putem sprovođenja strukturnih institucionalnih i zakonodavnih reformi poštanskog sistema. Da bi strukturne reforme imale uspeha, neophodno je pre toga stvoriti ambijent kroz jasno definisanje okvira u kome će se reforme sprovođiti, putem detaljno precizirane pravne regulative koja se odnosi na ovu oblast i koja podrazumeva donošenje niza sistemskih zakona u oblasti javnog sektora i sektora komunikacija, kao i niza pratećih zakona i drugih podzakonskih akata koji neće dozvoliti proizvoljnost u tumačenju i primeni propisa koji regulišu odnose na tržištu komunikacija.

Literatura

- [1] The global roadmap for postal services „Doha 2013–2016 Postal Strategy“ Berne, July 2012
- [2] Doha Postal Strategy, UPU, Bern, 2012
- [3] Directive 2008/6/EC of the European Parliament and of the Council of 20 February 2008 amending Directive 97/67/EC with regard to the full accomplishment of the internal market of Community postal services, H.-G. Pottering, J. Lenarcic Commission of the European Communities 20-2-2008, Strasbourg, France
- [4] Digital Agenda for Europe 2020 Initiative, European Commissions
- [5] Main Developments in the Postal Sector (2010-2013), Study for the European Commission, Directorate General for Internal Market and Services, WIK-Consult GmbH Rhöndorfer Str. 68 53604 Bad Honnef Germany
- [6] Green paper on integrated parcel delivery market for the growth of e-commerce in the EU, EUROPEAN COMMISSION, Brussels, 29.11.2012, COM(2012) 698 final
- [7] <http://www.upu.int>
- [8] Digital Agenda @DigitalAgendaEU
- [9] www.crossborder-ecommerce.com

Abstract: There is a growing and recognizable need for new regulation built on the strengths of advanced business models that will be able to meet the legitimate needs of governments, agencies and operators, offering the best legal framework developing safe and secure commerce and communication for the benefit all the stakeholders in postal sector as well as for the citizens. E commerce is highly innovative and rapidly growing market and provides important business opportunities for postal operators who will invest in infrastructure and new business solutions by developing new digital competencies where new regulation should become a driver to innovation, helping to shape the new communication landscape.

Keywords: *regulation, regulatory agencies, operator, communication, commerce innovative solutions, communications landscape*

ROLE OF REGULATION IN FORTHCOMING POSTAL INDUSTRY REFORM

Olja Jovicic